

Praegune sooduspensionide süsteem ei ole jätkusuutlik ja kooskõlastamisele saadatud seaduseelnõu parandab selle olukorra, väidab sotsiaalkaitseminister **Signe Riisalo**. Talle esitab vastuväited Eesti Ametiühingute Kesklidule esimees **Peep Peterson**.

Süsteem loob ebaõiglust

Enamik Eesti inimesi jääb pensionile 65-aastaselt. Mõningate ametite puhul on see iga noorem, mingitel puhkedel lausa 40 eluaastat. Varemase pensioniõiguse taga eelmine sajandi keskpaigas Nõukogude Liidus loodud ja 1990ndatel sealt üle võetud sooduspensionile õigust andvate ametite nimekirja. Tanaseks on see agendud ja paljud 70 aastat tagasi tervist kahjustavana täiesti märgitud ametihõbu on lakanud olemast või ei ole tundu karmimaks muutunud tööksekkonna nõuetele enam tervisele ohtlikud.

Nii oleme saanud kooskõlastamise seaduseelnõu, mille eesmärk on 2030. ja 2036. aastaks (olevatel stažinõude pikkuse) lõpetada sooduspensioniks vajaliku staži kogumine. Oleme ametiühingutega kõneluses olnud, et vajalik uuendus parimal võimalikul mool elu viia. Niimoodi, et inimesed oleksid otsustusprotsessides kaasatud ning tunneksid end jätkuvalt kaitsutuna.

Vana süsteemi kaotamine loomis niisil võimaluse maksta pensione õiglasemalt. Kui toona maksti tervist kahjustavatel ametitel töötavate inimeste esde kõrgemat sotsiaalmaksu ja seeläbi oli võimalik töötajatel varem pensionile jääda, siis praegu see enam nii ole. Eesti Vabariigi taasiseseisumise järele võeti ametialade nimekirja peaga muudatusteta üle ning sotsiaalmaksu määr ühtustati, õigus minna varem pensionile jäeti aga alles. Sellistes tingimustes pensionia sidumise ajast ja arust ametialade tähendab, et varem pensionile jäävate pensionid makstakse kinni teiste pensionäride arvelt.

Praegu ei saa me töökoha mõju tervisele hinnata vaid ametinimetusest tulenevalt. Inimese üldist töövõimet määrab individuaalne füüsiline ja vaimne seisukord. Ajaga on paranenud nii töötõingimused kui ka muud toetavad meetmed. Peaksite inimestele lähemana individuaalselt ja siduma õiguse saada riigilt hüvitist meditsiinilise hinnanguga, kas inimesel on võimalik tööturu jätka või mitte. Nii on võimalik jätta töötõ võime tervisekahjude tõttu vähenenud, juba loodud saama jäänud tulu kompensatsiooniks töövõimetoetus ja töövõimise leendamiseks töötuskindlustushüvitisi. Kohandamisel on ka tööturuteenusid, et karjäärivahetus ja ümberõpe oleksid toetatud, ja tühtlasi vaatame üle kolmanda sam-

ba reeglid, soodustamaks töandjapensionist kogumist. Nende eesmärkide seadmisel on oma osa olnud ka just nimelt ametiühingutel, kellega koos üleminekul kalla töötanud olemine. Sooduspensionile lisaks kulva sotsiaalmaksu esde oleksime esinisel aastal saanud vanaduspensionäridele maksta ühekordse 140 euro suuruse toetuse. Mullu sai soodustingimustel vanaduspensionist 31 130 inimest, kes moodustasid kõikides vanaduspensionäridest ligi kümme protsenti. Lisakulu varasema pensioni maksmiseks üldise pensionianne oli aastas 33 miljonit eurot. Väljateenitud aastate kohta sai pensioni 2530 pensionäri, kellele oli lisakulu 10,2 miljonit eurot aastas.

Kunagine sooduspensionide süsteem vastas tolle aja tööspeitsifikale, sotsiaalkaitse süsteemile ja demograafilisele olukorrale, modernesse Eestisse see aga ei sobi. Nõuded töandjale on kasvanud ning paljud sooduspensionide saajatel pole tegelikult ka töövõime vähenenud. Soodustingimustel vanaduspensionide ja väljateenitud aastate pensionide süsteem ei soodusta inimeste töötamist vanaduspensionianne, kuna annab võimaluse jääda noorelt pensionile ning teatud juhtudel mõttevõim inimesel ka tööt laskma. Vananeva ühiskonnaga Eestis, kus aga töökiis jääb pidevalt vähemaks ja ülalpeetavate arva aina kasvab, ei saa me eelistada süsteemi, mis loob tööalastele ning -võimekatele inimestele võimaluse tööturult nõnda varajaseks lahkimiseks.

Küll aga saab eadapsid, lähtuvalt tööstaažist, jääda pensionile kuni viis aastat enne ametiliku vanaduspensionia. Vanaduspensionile jäämist võib niaga edasi lükata ning soov korral veet tööd teha. Sel ajal on võimalik pensionivaljamaid peatada ning selle arvelt pensioni suurendav sotsiaalmaksu jure koguda. Pensionimaksude peatamise esde maksab riik ka nõu intressi ja suurendab seeläbi tulevikus makstavat pensioni.

Praegused ideed ei aita

Just poliitiline pealiskaudsus on olnud põhjus, miks Eestis sooduspensionide reformida pole suudetud. Paraku võib nii minna ka nüüd, kuiigi ametiühingute koondatud tagasid on olnud väga konstruktive ja eadasiatav.

Kuigi minister Riisalo kohtus mitmete euhalade esindajatega, pole see teda nakatanud sülisli läbirääkimisi pidama. Pigem loob tema väidetud välja ehukaiget heilkooperatiivade, mis aga sugugi ei aita lahendada inimeste ja Eesti riigi esde seisvaid tegelikke probleeme.

Pingutusest vabam on nimeatada asju nõukogudeaegseks ja sellega naruväärastada täna reaalselt töötavate inimeste reaalselt eksistivavate probleeme. On tõsi, et näiteks lennuhüli vajavad umbes kümme aastat enne pensioniajaga täiesti uut karjääri, et mitte tervisele põhjustel. Tervis on korras. Lihtsalt nad ei saa enam ohtuht teha oma tööd ja nende litsensid ei pikendata. Ka ooperialajutel esineb teatud eashälekad, mis ei ole meditsiinilise probleem, aga tõmbab järsu kriipsu alla senisele karjäärile. Mis on selles inimlikus hädas nõukogudeaegest, jääb mõistematumaks.

Oleme ministrile kinnitanud, et kokkulepe on võimalik. Kuni kokkulepet pole, katvameste töötada eelnõu vastu täiel riind, sealhulgas hoolitsedes, et see riigikogu vajalike hääli ei saaks. Nende aastate jooksul, mil Reformierakond opositsioonis istus, on Eestis jõuliselt arenenud euroopalik sotsiaaldialoog, kus olusid töötajate ja sotsiaalvald mõjutavad otsused lepitakse kokku töandjate, ametiühingute ja valituse kolmepoolsete kõnelustega. Tagasikukkumine Anspil pälkevalitustuse aega pole kellegi huvides.

Ei võta ministrilt võimaluse Eesti Vabariigi professionaalse kergekäeliselt nõukogudeaegsetes tembedala, tuntu siin ära mille väljakuulutus kompromisslahendused, mida me ministriga arutada tahame. Vastavalt erialale tule kombineerida kaaskolm nendest, et sooduspensionide kaotamisele kaasnevaid riske maandada. Ha udis on, et samasugused teenused on vajalikud ka väljaspool praeguseid sooduspensionikrju olevaltele erialadele. Meie etpanekute rakendudes võiks pensioniaesde tööhõive tase ja kvaliteet märkimisväärselt pa-

raneda, võimaldades nii tösta ka pensionimakseld tunduvalt enam kui ministri nimetatud 140 eurot aastas.

Karjääri lõppemine enne pensioniajaga loob ebakindlust tuhandetele töötajatele. Samas pole üleminekul erilasi teisele – täiesti uuele – sügei mitte lihtne. Jästvi üleminek ja katkematu töökäimine nõuavad liksa olemasoleva töökõrvalt use õppimisele veel väga head planeerimise ja enesetühingute oskust, aga ka töandjate koostmist. Nii või teistsi ei saa me seda mõistat. Nõu õiglasuse toeta jätta iga töötaja enda kanda. Inimesed vajavad selles alal Luua tuleb läbimõeldud karjäärivahetusprogramm töötukassa juures.

Praegu regulatsioonid järgi ei too tervise töötõ tööt vabastamine töötajale mitte mingeid hüvitisi. On tervistkoost vastuvõetamatu, et arvost kahjustavat tööd tegev inimesel, kel lõpüks tervisel sel määral järele annab, et ta enam senises ametis jätkata ei saa, jääb õigse kehvasse seisus. See pärast tuleb tervise töötõ vabastamine pooldest koondamisolukorraga.

Tööst põhjustatud haigus saad inimestele tuleb anda piisav hüvitisi ilma tõe tõe kõivaite protseduurideta. Meid kutehaigusid all kannatavad, kes on suutnud säilitada humorimeele, jutustavate oma kogemusest, et kui tööt saadud haigus ei tapa, siis ärailamiseks vajaliku hüvitise saamiseks nõutud kohtutee koos sellega kaasneva aja, raha- ja narvikuulva tapab kindlasti. Paljud kujutavad seda kadalipuu õudusena juba ette ja loobuvad seetõttu hüvitise nõudmisest üldiselt.

Vähem terviseliku või lühema karjääri töötõ tegemist saab kompenseerida töandjapensionia, mida töötaja saab karjääri vahetusel vajadusel kasutada lisapuhuvirna ümberõppimise ajal. Tublidam töandjate seda juba rakendavad, aga seni, kuni see pole töandjatele kohustuslik, on vähem tublidasi raskse lõpni mõtlevana ja üldine tase jääb väga ebaõhtlana.